

PACIFISTISCHE GESPREKSFLARDEN MET RAOUL SERVAIS

De geïmproviseerde tekenfilmstudio van Raoul Servais is bescheiden als hijzelf. De kamertjes twee-hoog kennen alleen het comfort van de verbeelding. In deze droomwereld ontluiken gave kunstwerken van een verfijnde poëzie, soms vriendelijk, soms nors. Deze zeldzame schoonheid bloeit in de onmiddellijke buurt van het schreeuwelijke Sint-Pietersstation: een bloem naast de Gentse distel. Tegen het venster een affiche voor een Vietnam-betoging. Vroeger zag ik er een voor een anti-atoommars.

'Waarom?'

'Ik stap mee op in een protestmars tegen het gebruik van de atoombom, ondanks mijn afkeer aan een straatmanifestatie deel te nemen. Ik doe het uit louter principe. Ik vraag me ook af of dergelijke mars doeltreffend kan zijn, zolang slechts een kleine minderheid zich bewust is van het dreigend atoomgevaar. Toch ben ik 'liever actief dan radio-actief' en hoop ik dat de minderheid eens een sterke meerderheid wordt.'

'Is protesteren voor u een noodzaak?'

'Nee, ik ben geen puber meer die protesteert uit lust of die in verzet komt tegen overheidsdruk, gevestigde traditie of konventie. Maar ik ben van jongsaf bijzonder allergisch voor elk onrecht. Als men in zuid-oost-Azië een moedig en fier volk uitmoordt enkel om strategische, economische en politieke redenen en om het prestige hoog te houden, dan vind ik het ondraaglijk te moeten berusten in een situatie die voor ons, westerlingen, tot de eentonig-banale, dagelijkse 'faits divers' wordt verschrompeld. Ik voel me mee verantwoordelijk voor het uitroeien van dit volk!'

Onttaking van de menselijke waardigheid

Geen Vlaams (lees: Belgisch) tekenfilmer brak ooit zo door in het buitenland, daarbij uitsluitend steunend op zijn talent. Na zijn triomfen op onze Nationale Festivals, zijn de internationale onderscheidingen van Servais nauwelijks bij te houden: 's-Hertogenbosch, Leipzig, Venetië, Bilbao, Moskou, Montreal. Voeg daarbij de kwaliteitslabel van de Franse regering. Als dit nummer niet vlug gedrukt wordt, is mijn lijst alweer onvolledig.

Raoul Servais is een sociaal bewogen kunstenaar, wiens levensvisie zich helder in zijn werk weerspiegelt. Reeds in zijn 'Havenlichten' (1959) maakt een afgedankt, nutteloos wezen zich plots onmisbaar voor de maatschappij: een versleten gaslantaren redt een schip-in-nood.

'Er schuilt in 'De valse Noot' een aanklacht tegen de almacht van het kapitaal, het onmenselijke in een technologische maatschappij, het verdwijnen van de essentiële

menselijke hoedanigheden onder de nivellering van de middelmatigheid.'

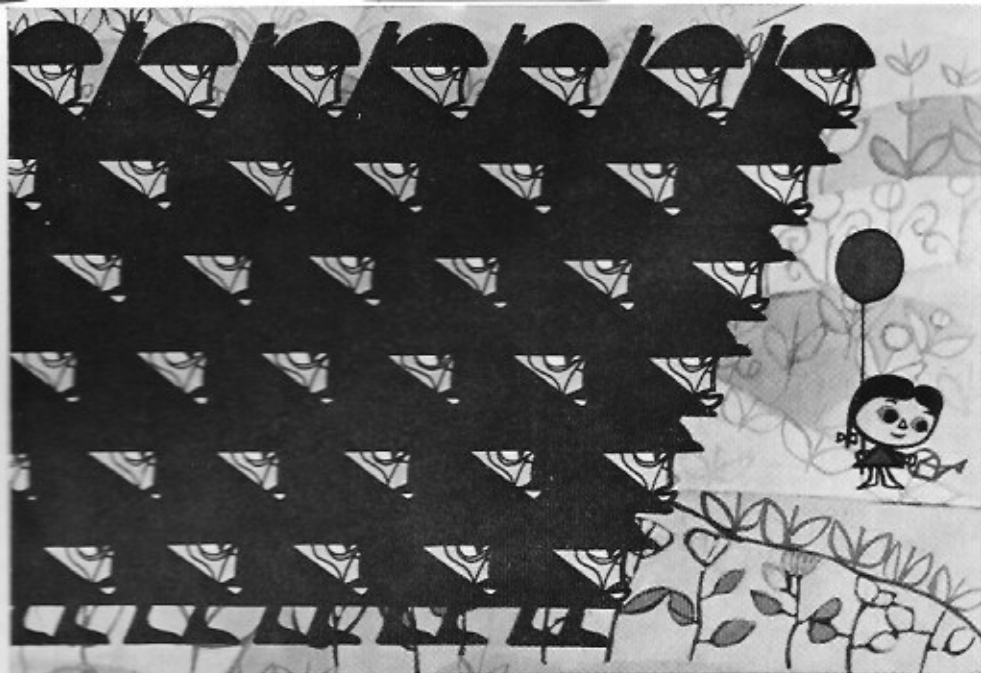
Mag ik de inhoud van deze film (1963) even in herinnering brengen? Een haveloos orgelmannetje doolt door de grootstad, gebouwd op standaardisatie, publiciteit en winstbejag. De almaardoor rennende inwoners hebben geen oor voor zijn melancholisch deuntje. Aan het einde van zijn klaagliedje ontsnapt telkens één valse noot uit zijn misprezen orgeltje. Het publiek protesteert heftig tegen die éne wanklank, alsof in onze wereld alles harmonisch zou klinken. Het mannetje-van-niks krijgt alleen dank van een afgediend, houten paard van een afgetakelde kermismolen.

'Ik voltooi thans 'Sirene', dat misschien verder in die richting gaat. De machines hebben de mens niet meer nodig. Ten hoogste dulden zij enkele godweeë exemplaren van de homo sapiens, die zich in hun schaduwen komen vervelen. Zelfs de leden van de sociale superstructuur zijn vervreemd en even onverschillig als de almachtige machines. Het gerecht velt rechtvaardige maar harteloze vonnissen. Wie naar vrijheid hunkert en wenst te ontsnappen, kan dit slechts in droom vervullen. In een nieuw draaiboek zal ik pogen aan te tonen hoe de menselijke creatieve activiteit verkracht wordt en verlaagd tot het niveau van de renderende consumptiewaren!'

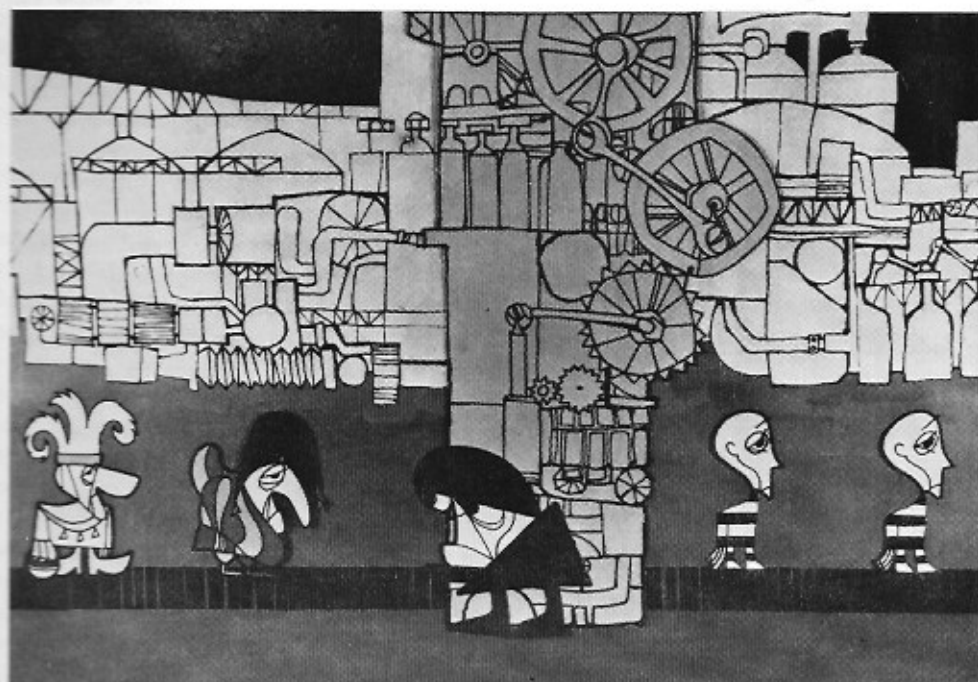
Tekenfilmstudio zonder wapengekletter

De satirische toon vinden we in 'Chromophobia' (1966) niet alleen terug in de behandeling van het onderwerp, maar tevens in de strakkere tekenstijl, in de strengere stylering van de figuren. De zwarte humor spruit nog voort uit de situaties, maar zit ook in de grafische textuur. Het is de geschiedenis van de grijze legioenen, vijanden van de kleur, die een bonte stad veroveren. Als hersenloze robots blussen zij de kleur van het menselijk geluk. Bloemen worden vertrapt, het grauwe concentratiekamp is nabij. De diktatuur van het zwart-wit triomfeert. Maar de scharlaken nar, de eeuwige Tijn Uilenspiegel, komt in opstand. Met zijn vernederende listen bespot hij de grijze bezetters. Zijn weerstand doet de krijgsmacht in elkaar storten. De polychromatische vrijheid zegeviert. De liefde wint het van het geweld, de bloem van de machine. 'Chromophobia' staat open voor verdere interpretatie. Men heeft de prent antimilitaristisch genoemd; mij lijkt het eerder een antifascistische film, een pacifistisch pamflet, een revolutie tegen elke vorm van tirannie.

Raoul Servais verduidelijkt: 'Natuurlijk is militarisme één der belangrijkste facetten van het fascisme. De sfeer van de fascistische bezetting in ons land heeft bij mij een

In de tijdspanne tussen het schrijven van deze bijdrage en het drukken ervan, verwierf 'Chromophobia' andermaal een belangrijke prijs, nl. te Teheran. Wij zeggen dus maar, voor de zoveelste keer, doch daarom niet minder hartelijk: „Proficiat, Raoul Servais!”

Enkele beelden uit 'Chromophobia' van Raoul Servais :

1. De kleurige stad wordt door het zwarte bulldozer-leger platgereden.
2. Machines ontkleuren de bonte inwoners en pletten hen tot grijze nummer-mensjes.
3. Midden in het grauwe dwanghuis bloeit de enige bloem van de hoop.

diepe indruk nagelaten. Familieleden en Joodse schoolkameraadjes verdwenen in 'Nacht und Nebel' en als kleine jongen ondervond ik hoe laag sommige mensen handelden onder dergelijk terreurregime. Wat een moed was er vereist om daartegen te protesteren! Deze nachtmerrie is nu nog realiteit in landen niet zo ver van ons. Daarom is 'Chromophobia' aktueel en ik vrees dat de prent het nog lang zal blijven...'

'Bent u pacifist?'

'Ja, maar ik verheug er mij over als een door een andere natie of door een sociale kaste onderdrukt volk naar de wapens grijpt om voor zijn vrijheid te strijden.'

'Waarom koos u de animatiefilm om uw sociale thema's te ontwikkelen?'

'Daar ik geen hongerstakingen houd, geen literator ben, evenmin een politiker, verkoos ik de film om mijn verontwaardiging, mijn liefde, mijn eerbied, mijn medelijden op een artistieke manier aan een zo breed mogelijk publiek mee te delen. De zevende kunst laat mij het best toe mijn ideeën uit te drukken. Vroeger heb ik geschilderd, maar algezien van de esthetische factoren kon ik ten hoogste een atmosfeer in mijn doeken oproepen, geen anekdote. De vierde dimensie ontbrak. Eerlijkheidshalve moet ik zeggen dat ik animatiefilms realiseer, in de eerste plaats omdat ik van dit beroep hou. Tegelijkertijd blijkt dit een ideaal instrument te zijn om mijn levensvisie te vertolken!'

Protest tegen kromheid

Op professioneel vlak werden hem geen bittere ontgoochelingen gespaard. Ondanks de grootste festival-sukcessen is het in ons op filmgebied onderontwikkeld land mogelijk dat 'Chromophobia' op geen Belgisch zaalscherm wordt geprojecteerd. Animatiefilm vergt reeds een gevecht

tegen frakties van seconden. Een tekenfilmer denkt met zijn kronometer in de hand. Ten koste van voortdurende geestelijke, financiële en fysieke inspanningen bereikte Servais de top. Ongünstige ervaringen eisen een taai doorzettingsvermogen. Maar gelukkig primeert zijn optimisme, zijn levensblijheid. Hij is een te zachtmoedig man om enkel te protesteren omwille van het protest.

De tekenfilms van de Oostendse kunstenaar zijn variaties op hetzelfde sociale thema. Hij brengt een positieve boodschap voor genegenheid, voor menselijke warmte, voor de persoonlijkheid in de moderne wereldgevangenis. Deze artiest kiest in een geweldloos protest partij voor de kleine enkeling, voor de misdeelde groep. Zijn wereldbeeld wordt gekweld door afbraak van de humane waardigheid in een ziellose maatschappij.

Raoul Servais gelooft nog in de goedheid, in de solidariteit, in de eerlijkheid. Daarom tekent hij protest aan tegen het ons omringende onrecht, tegen de ontluistering van de geestelijke waarden.

'In mijn eerste twee films brengt een mirakel het happy-end, in 'Chromophobia' zorgt de geest van Tijl, symbool van de weerstand, voor een bevrijdende oplossing. In 'Sirene' doemt slechts een visioen op, een hoop. En in mijn volgend werk zal het de bewustwording en het protest zijn.'

Ik ben een geëngageerd cineast. Niet voor een bepaalde ideologie of politieke discipline, maar om konsekvent te zijn met mijn eigen geweten. Moest ik in een maatschappij leven waar alleen 'sociale' films mochten gerealiseerd worden, dan zou ik ofwel inspiratieloze prenten verwezenlijken of, indien ik nog veel moediger zou zijn: een protest-film!